

Oktatási adatok, 2008/2009

A tartalomból

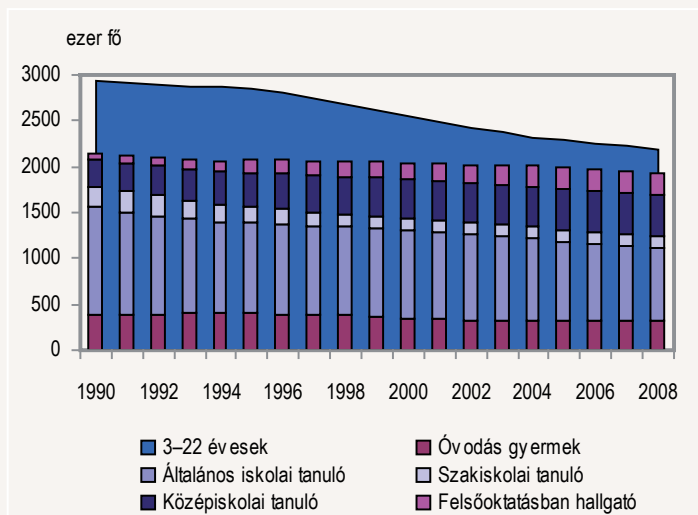
- 1 A nappali képzések főbb adatai
- 3 Intézményhálózat, pedagógusok, finanszírozás
- 3 Egész életen át tartó tanulás

A nappali képzések főbb adatai

A 2008/2009-es tanévben Magyarországon 326 ezer gyermek részesül óvodai nevelésben, az általános iskolai oktatás nappali képzésein 789 ezer, a középfokú oktatásban¹ 574 ezer fiatal, a felsőoktatási intézményekben pedig további 243 ezer hallgató tanul.

Az óvodás gyermekek és a tanulók számának alakulása a nappali képzésben, 1990-2008

1. ábra

A tanulók számának alakulása oktatási szintenként és iskolatípusonként eltérő. Az **óvodába** beíratottak száma – az elmúlt tanévben tapasztalt létszámcsökkenéssel ellentétben – ismét nőtt: jelenleg 326 ezer gyermek jár óvodába, 1700 fővel több, mint az előző tanévben. 2008/2009-ben 5 ezer sajátos nevelési igényű gyermek részesül óvodai nevelésben; az oktatáspolitikai célkitűzéseknek megfelelően egyre növekvő hányaduk (71,4%-uk) a gyermekek iskolai továbbhaladását elősegítő integrált formában.

Az **általános iskolai** tanulók létszáma – az érintett korosztály fogyó ten-

denciájából következően – jelentősen csökkent: a vizsgált időszakban a nappali oktatásban 789 ezren tanulnak, több mint 20 ezerrel kevesebben, mint az előző tanévben. A sajátos nevelési igényű gyermekeket oktató általános iskolai osztályokban tanulók, valamint az integrált oktatásban részt vevők száma 53 ezer fő, a tavalyinál csaknem 5 ezerrel kevesebb. A 6, illetve 8 évfolyamos gimnáziumok 5–8. évfolyamain 27 ezren tanulnak, a fiatal népesség létszámcsökkenése ebben az iskolatípusban alig érezhető, a létszám stagnál.

Napközis ellátást a tanulók csaknem 43%-a vesz igénybe, az iskolai étkezésben részesülők aránya 65,4% – mindkét mutató több mint 1 százalékponttal nőtt tavaly óta.

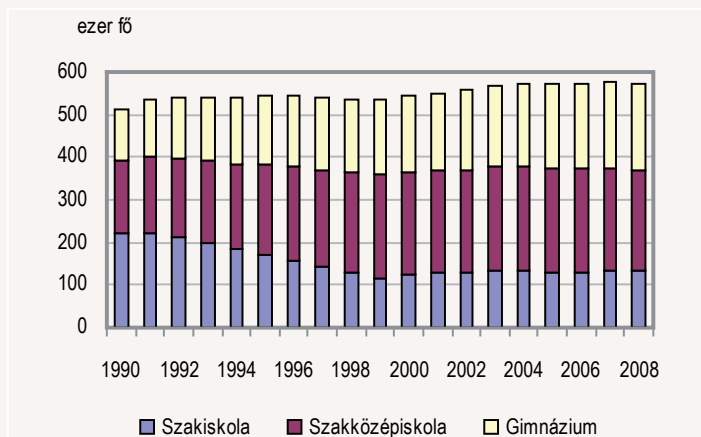
Az általános iskolai tanulók számának fogyása következtében évről évre csökken a 8. osztályt eredményesen befejezettek száma. 2008-ban 110 ezer nyolcadikos végzett a nappali képzésben, akiknek szinte mind-egyike folytatta tanulmányait valamilyen középfokú oktatási intézményben. Az oktatás egyes szintjeiről való kikerülés „kevésbé sikeres” módja az oktatásból, képzésből való kilépés befejezetlen, vagy alacsony szintű iskolai és szakmai végzettséggel (ún. **korai iskolaelhagyók**). E tekintetben az Európai Unión belül meglehetősen nagyok a különbségek: 4 és 37% között szóródik azok aránya, akik legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkeznek, és semmiféle további képzésben nem vesznek részt.

Magyarország pozíciója e téren viszonylag kedvező: 2007-ben a 18–24 éves férfiak 13, a nők 9%-a tartozott e leszakadó csoportba, az arányszám az elmúlt tíz évben összességében kétharmadára csökkent.

A kedvezőtlen demográfiai tendenciákat a képzési idő hosszabbodása sem tudta tovább ellensúlyozni, a **középfokú oktatás** nappali rendszerű képzéseiben részt vevő tanulók száma is csökkent: a 2008/2009-es tanévben 574 ezren íratkoztak be, 1200 fővel kevesebben, mint az előzőben.

A középfokú oktatás nappali képzéseiben tanulók számának alakulása, 1990-2008

2. ábra

¹ Szakiskolában, gimnáziumban és szakközépiskolában együtt.

A beiratkozottak 23%-a (134 ezer fő) érettségét nem adó szakiskolákban, 41%-a (237 ezer fő) szakközépiskolákban, 36%-a (204 ezer fő) gimnáziumokban tanul. Ez a megoszlás az elmúlt 4–5 évben stabilizálódott, azaz megállt az 1990-es évek elejétől tartó eltolódás az érettségit nyújtó középiskolai képzés felé. Az előző tanévhez képest a szakiskolák szakképző évfolyamain tanulók száma, valamint a gimnáziumi létszám némi emelkedést mutat, a szakközépiskoláké kismértékben csökkent.

A 2008/2009-es tanévben a szakmai képzést nyújtó intézmények (szakiskolák, szakközépiskolák) szakképző évfolyamain tanulók száma a nappali oktatásban 130 ezer fő, 2000-rel kevesebb az előző tanévinél. (A csökkenés a szakközépiskolai szakképzésben jelentkezett.)

A szerkezeti átalakulás következtében a nemek közötti különbségek is mérséklődtek. Míg az 1990-es évek elején a fiúk többsége (53%-a) érettségit nem adó szakmunkásképző iskolába járt, addig 2008-ra már 71,3%-uk középiskolás, és ezen belül is növekszik a gimnáziumi képzést választók aránya. A lányok esetében ennél kisebb mértékű, de jelentős változás figyelhető meg: egyharmadról 17,6%-ra esett a szakiskolai képzésben való részvételük. Mindezek hatására a két nem aránya a középfokú oktatásban egyre kiegyenlítettebb, ám az iskolatípusok közötti eltérések még nem tűntek el teljesen, a gimnáziumokban továbbra is a lányok (59%-ban), a szakiskolákban és a szakközépiskolákban pedig a fiúk (a tanulólétszám 56,3%-a) találhatók meg nagyobb arányban.

A középfokú oktatásban részt vevők számának csökkenéséből adódóan a nappali képzésben érettségit szerettek száma 2008-ban 68 ezer fő volt, és körülbelül fele-fele arányt képviseltek a gimnáziumban, illetve a szakközépiskolában végzetek. Ugyanebben az évben 21 ezren szakiskolában, 24 ezren szakközépiskolában tettek sikeresen szakmai vizsgát.

Napjainkban egyre fontosabbá válnak azok az alapkészségek, amelyek képessé teszik az embereket az információk értelmezésére és az önálló tanulásra. Az OECD által 1997-ben indított vizsgálatsorozat azt kutatja, hogyan állnak tagországai e tekintetben, és mekkorák a köztük lévő különbségek. A vizsgálat a matematika, a természettudomány és az olvasás–szövegértés területén végzett összehasonlításokat a 15 éves tanulók körében. A 2006. évi felmérés szerint az OECD-országok 15 éves diákjainak 20,1%-a csak alacsony szintű teljesítményt ért el a szövegértésben. E fiatalok gyakorlatilag funkcionális analfabéták, akik számára alapvető gondot okoz a mindennapi életben előforduló szövegek megértése, értelmezése. Magyarországon a tanulóknak szintén az egyötöde (20,6%-a) tartozik e „kockázati csoportba”. A felmérés szerint a természettudományos készségek tekintetében a magyar tanulók 15%-a rendkívül hiányos ismeretekkel rendelkezik, illetve korlátozottan tudja azokat alkalmazni, matematikából pedig 21,2%-uk csak könnyen érthető kérdésekre tudott válaszolni. Az eredmények gyakorlatilag megegyeztek a 2003. évi értékekkel.

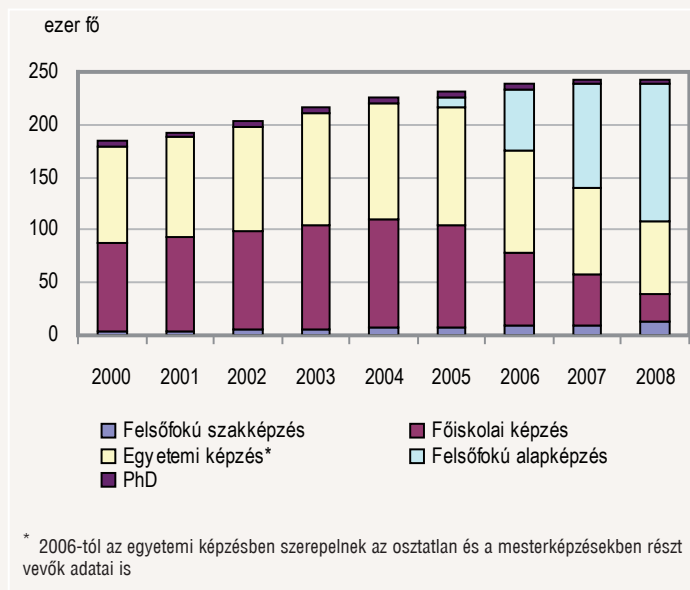
A közoktatási rendszerből kilépő fiatalok előtt két lehetséges út áll: vagy folytatják tanulmányaikat – belépnek a felsőoktatásba, illetve különböző szakmai képzéseken vesznek részt –, vagy kilépnek a munkaerőpiacra. Magyarországon a **felsőoktatás** rendszere az elmúlt 15 évben gyökeresen átalakult. A 2000/2001-es tanévben lezajlott a szervezeti integráció: az önálló intézmények száma csökkent, ezzel együtt az intézmények profilkja sokszínűbbé vált, új képzési formák, piacképes szakok jelentek meg a kínálati oldalon. 2006-tól az ún. **bolognai folyamat** keretében megkezdődött az egységesen egymásra épülő, felsőfokú végzettségi szinteket biztosító többciklusú képzés. Megszűnt a magyar felsőoktatás hagyományosan duális struktúrája, ahol – kicsit leegyszerűsítve – a főiskolák többé-kevésbé a mai alapszintű, az egyetemek pedig a mai mesterszintű diplomát nyújtották a tanulmányaikat sikeresen befejező hallgatóknak.

Az új struktúrában a 3., az 5. és a 8. év után kerülhetnek ki a végzettek a munkaerőpiacra, alapképzési, mesterképzési, illetve doktori fokozattal.

Az egyes képzési szintek egymásra épülnek, s a különböző intézmények közt átjárhatók. A lineáris rendszer bevezetésének egyik alapvető célja az Egységes Európai Felsőoktatási Térség létrehozásán túl a munkaerő-piaci esélyek javítása volt.

A változások következtében jelentősen megnőtt az érettségi után a felsőoktatásban továbbtanulók aránya: míg 1990-ben a jelentkezők alig 36%-a nyert felvételt, addig az évtized közepére – a pályázók számának folyamatos emelkedése mellett – ez a mutató 58%-ra nőtt, 2008-ban pedig – az utóbbi 4 évben tapasztalható csökkenő jelentkezésekkel is összefüggésben – már elérte a 77%-ot. Az elmúlt tanévben a jelentkezők által első helyen megjelölt szakok közül továbbra is – egyre növekvő aránnyal – a gazdasági (23%) a legnépszerűbb. A második helyre (15%) a műszaki képzés zárkózott fel, és változatlanul kedveltek a bölcsészettudományi programok (13%), ugyanakkor e terület iránt már csökkenő érdeklődés mutatkozott a korábbi évekhez képest.

3. ábra
A felsőoktatási intézmények nappali tagozatán tanuló hallgatók számának alakulása, 1990-2008

A felsőoktatásban részt vevők abszolút számának növekedése az elmúlt tanévben megállt. Az intézmények nappali tagozatára a 2008/2009-es tanévben 243 ezer fiatal iratkozott be. Felsőfokú alap-, mester- és osztatlan képzésben 147 ezren, a kifutó egyetemi, főiskolai programokon 78 ezren tanulnak. Ezen túlmenően csaknem 13 ezer hallgató felsőfokú szakképzésben, közel 5300 fő szakirányú továbbképzésben, illetve doktori programokban vesz részt. Nemzetközi összehasonlításban a hallgatók összetételében jelentős különbségek mutatkoznak: Magyarországon a felsőfokú szakképzésben részt vevők aránya rendkívül alacsony, az egyetemi, főiskolai képzés részesedése viszont általában magasabb, mint az Európai Unió más tagországaiban.

A nagyrészt ingyenes és kötelező közoktatással szemben a felsőoktatás a hallgatók számára is meglehetősen forrásigényes, a választási lehetőségek között egyre nagyobb arányban találhatók költségtérítéssel járó képzési formák. Míg a nappali tagozatosok 75,8%-ának (egyre csökkenő hányadának) képzését az állam finanszírozza, addig a távoktatásban csak az önköltséges változat létezik.

Az elmúlt 10–15 év alatt a nappali tagozatos felsőoktatásban a humán- és a társadalomtudományi területek, továbbá a gazdasági és ügyviteli képzési programok esetében az átlagost jóval meghaladó mértékű létszámnövekedés volt. Ennek következtében 2008-ra a képzés szerkezete – főbb területeit tekintve – a gazdasági ágazat javára tolódott el (20%-os a részesedése). Az elmúlt tanévekhez viszonyítva tovább nőtt a műszaki szakok (17%) és csökkent a pedagógiai képzések (7%) részesedése, a humán- és társadalomtudományoké pedig meghaladta 10-10%-ot.

A felsőoktatási képzésben részt vevők arányát a belépési arány mellett a

képzésben eltöltött idő is befolyásolja. Magyarországon is és az EU más tagállamaiban is évről évre növekszik a felsőoktatási képzésben töltött várható időtartam, a fiatalok közül egyre többen vesznek fel képzésük ideje alatt – a már meglévő helyett vagy mellett – újabb szakokat. Jellemző, hogy míg 1993-ban az utolsó évesek 98%-a szerzett oklevelet a tanév végén, addig 2008-ra ez az arány 54%-ra csökkent a nappali tagozaton.

A felsőfokú oktatás egyetemi és főiskolai szintű nappali tagozatos képzésén tanulók közül évente 30–32 ezren szereznek diplomát, minden korábbi időszakot meghaladó számban és arányban. Az 1990-es évek elején a 22 éves korosztály 11–12%-a (16 ezer fő), 2008-ban már 21%-a (29 ezer fő) fejezte be sikeresen felsőfokú tanulmányait. Az elmúlt években az Európai Unióban kiosztott diplomák, fokozatok 2,6%-át doktoranduszok kapták, Magyarországon ugyanez az arány 1,3% volt.

1. tábla
A végzettek számának alakulása a nappali oktatásban
 (ezer fő)

Év	A 8. évfolyamot befejezte	Érettségizett	Felsőfokú oklevelet szerzett
1990	169,2	53,1	16,0
1995	126,2	70,3	20,0
2000	121,1 ^{a)}	72,2 ^{a)}	29,8
2005	119,6	77,0	32,7
2006	118,2	76,9	29,9
2007	112,4	77,5	29,1
2008	109,7	68,5	29,0

^{a)} Számított adat.

Intézményhálózat, pedagógusok, finanszírozás

Az elmúlt évtizedben – a tanulólétszám alakulásával párhuzamosan – az óvodai, általános iskolai feladatellátási helyek száma csökkenni kezdett, a szakiskolai, gimnáziumi, szakközépiskolai feladatellátási helyek pedig jelentősen bővült. Ez a tendencia tavaly nem folytatódott: az óvodai és az általános iskolai feladatellátási helyek 1%-os csökkenése mellett a közép-fokú képzési helyek 2%-kal szűkültek, annak ellenére, hogy a gimnáziumi képzési helyek száma emelkedett. A felsőoktatásban jelenleg 70 egyetem, főiskola működik.

A közoktatási intézményekben foglalkoztatott főfoglalkozású **pedagógusok** száma a 2008/2009-es tanévben 153 ezer fő, közel 4 ezerrel kevesebb az előző tanévinél. A felsőoktatásban a 22 ezer oktató közül 16 ezer fő teljes munkaidőben, 2 ezer fő részmunkaidőben, és csaknem 4 ezer fő megbízással foglalkoztatott.

Az alapfokú oktatásban, nevelésben évről évre kevesebb pedagógus tanít, mégis, a tanulók számának csökkenése miatt az általános iskolákban egy pedagógusra átlagosan mindössze 10 diák jut – ez nemzetközi összehasonlításban rendkívül alacsonynak számít. A közép-fokú oktatásban 2000 után mind a szakiskolákban, mind a középiskolákban a tanulólétszám növekedésénél nagyobb mértékben nőtt a foglalkoztatott pedagógusok száma, így az egy pedagógusra jutó tanulólétszám 2006-ra 12, illetve 11 főre mérséklődött. 2007-től valamennyi iskolatípusban ismét kismértékben emelkedik az egy pedagógusra jutó gyereklétszám. A felsőoktatásban az oktatók számának korábbi emelkedése nem tartott lépést a hallgatók számának jelentős növekedésével, 2004 óta pedig a foglalkoztatott létszámban csökkenés, illetve stagnálás tapasztalható. (Jelenleg 11 nappali tagozatos hallgató jut egy oktatóra.)

Az **oktatásra fordított kiadásokat** az oktatáspolitikai elképzelések mellett elsősorban a gazdaság mindenkori állapota, a fiatal korosztályok létszáma, és az iskolázottság mértéke határozza meg. Az egész életen át tartó,

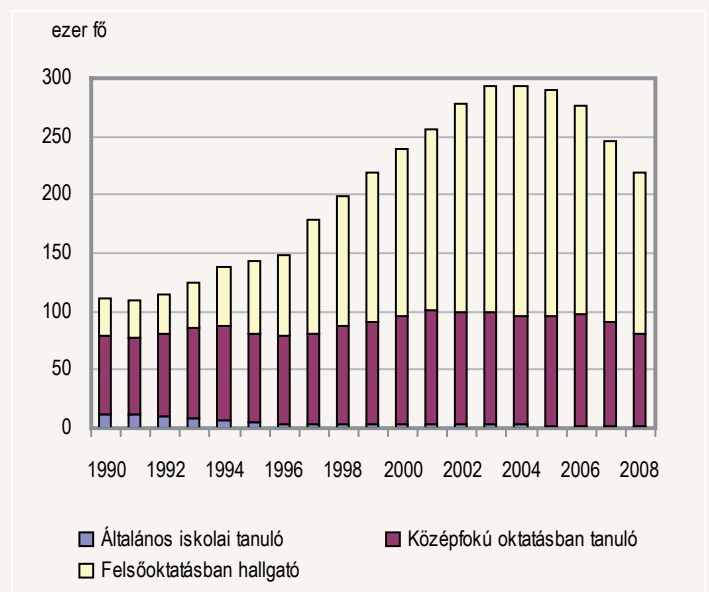
széles bázisú oktatás jelentős anyagi források bevonását igényli. 2007-ben az állami költségvetés oktatási kiadásai – a felhalmozási kiadásokkal együtt – a GDP 5,4%-ával megegyező összeget, több mint 1228 milliárd forintot tettek ki. Ennek 72%-át (885 milliárd forintot) a közoktatás – óvoda, alap- és középfokú oktatás –, 21%-át (253 milliárd forintot) pedig a felsőoktatás használta fel.

Nemzetközi összehasonlításban Magyarország az Európai Unió tagországai átlagánál valamivel nagyobb hányadot fordít oktatásra, szakképzésre. 2005-ben az EU-országokban az állami oktatási kiadások jellemzően a GDP 5%-át érték el. Jóval az átlag alatti (kevesebb mint 4%) volt a kiadás Málta, Románia, Luxemburg, Szlovákia és Görögország esetében, a listát pedig Dánia vezeti kiugróan magas, 8,3%-os aránnyal. Magyarország 5,5%-os mutatója az EU- átlagnál magasabb, Ausztria és Nagy-Britannia arányszámával közel azonos.

Egész életen át tartó tanulás

Az egész életen át tartó tanulás – a gyorsan változó gazdasági igények, a munkaerőpiac változása, valamint a szükségessé váló többszöri pályamódosítás miatt elkerülhetetlen – térhódításával az iskolarendszerű oktatásban a nappali programok mellett jelentős szerephez jutnak az ettől eltérő képzési lehetőségek: elsősorban a levelező, illetve egyre inkább a távoktatás (együtt: **felnöttoktatás**). A fiatalok oktatásban való részvételének közel teljes körűvé válása ellenére az esti és levelező oktatás szerepe az alapfokú oktatásban viszonylag alacsony szinten (2 ezer fő) állandósult, középfokon pedig a kiegészítő képzés felé tolódik el. Jelen tanévben a nem nappali rendszerű közép-fokú képzéseken csaknem 79 ezer fő tanul, ami az előző tanévhez képest jelentős csökkenés, különösen a középiskolai programokban. 2008-ban a felnöttoktatás keretei között 13 ezren tettek sikeres érettségi vizsgát.

4. ábra
A tanulók számának alakulása a felnöttoktatásban, 1990-2008

Az esti, levelező és távoktatási programok a felsőfokú oktatásban játszanak továbbra is jelentős szerepet, bár a hallgatók száma (138 ezer fő) 2008/2009-ben közel 11%-kal kevesebb, mint az előző tanévben. A korábbi dinamikus bővülés 2004-ben megállt, azóta csökken a nem nappali képzéseken részt vevők száma. A felnött lakosság tanulási hajlandóságában (és lehetőségeiben) is jelentős különbségek vannak Európában. Az Európai Unió tagállamaiban 2007-ben a 25–64 éves népesség átlagosan 10%-a vett részt valamilyen

képzésben, a férfiak 9, a nők 10%-a. Svédországban, Dániában, Nagy-Britanniában és Finnországban kiugróan magas ez az arányszám: a vizsgált korcsoportba tartozó nők egyharmada, a férfiaknak pedig több mint egyötöde tanult a referencia-időszakban. Ausztriában, Hollandiában, Szlovéniában és Spanyolországban szintén az átlagot meghaladó a tanulási hajlandóság, az EU többi tagállamában viszont átlag alatti a felnőttképzésben való részvétel. Különösen igaz ez a nemrég csatlakozott országokra; így például Bulgáriában és Romániában mindössze 1,3% volt a résztvevők aránya. Az uniós átlag alatt maradt azonban több olyan

gazdaságilag fejlett állam mutatója is, mint Németország, Franciaország vagy Belgium. Magyarország e téren a sereghajtók között van, 2007-ben a férfiaknak mindössze 3, a nőknek pedig 4%-a nyilatkozott úgy, hogy a referencia-időszakot megelőző egy hónapban részt vett valamilyen – iskolarendszerű vagy iskolarendszeren kívüli – képzésben. (Az országonkénti jelentős szóródás mértéke valószínűsíti az oktatásban való részvétel különböző értelmezését, egyes esetekben a fogalomnak a formális oktatásra való leszűkítését.)

További információk, adatok (linkek)

[Táblázatok](#)

[stADAT-táblák](#)

[Módszertan](#)

Elérhetőségek:

Katalin.Janak@ksh.hu

Telefon: (06-1) 345-6745

[Információs szolgálat](#)

Telefon: (06-1) 345-6789

www.ksh.hu